

OZOD SHARAFIDDINOV: A PROMINENT FIGURE OF UZBEK LITERARY CRITICISM AND HIS PERSONAL PORTRAIT

Mavlanova Dilrabo Farxotjon qizi

2nd-year student of the Political Science program University
of Journalism and Mass Communications of Uzbekistan,

Tel.: (93) 962-83-06

E-mail: mavlonovadilrabo2705@gmail.com

Annotation. This article compiles a scholarly analysis of Ozod Sharafiddinov as an Uzbek literary critic, scholar, and public figure. It explores his life, academic activity, role in the genre of the creative portrait, personal qualities, and his place in society. The article extensively examines Sharafiddinov's methodology in literary criticism, conclusions in his works, influence on the upbringing of his students, and his contribution to literary studies. Moreover, based on the facts derived from his articles and analytical commentaries, his personality and creative perspectives are thoroughly revealed.

Keywords: Ozod Sharafiddinov, literary criticism, creative portrait, Uzbek literature, student mentorship, personality, historical memory.

O'ZBEK ADABIY TANQIDINING YORQIN NAMOYANDASI OZOD SHARAFIDDINOV VA SHAXSIY PORTRETI

Mavlonova Dilrabo Farxotjon qizi

O'zbekiston Jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar
universiteti "Siyosatshunoslik" yo'nalishi 2-bosqich talabasi,

Tel.: (93) 962-83-06

Elektron pochta: mavlonovadilrabo2705@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola o'zbek adabiy tanqidchisi, olim va shaxsiyat sifatida Ozod Sharafiddinovning hayoti, ilmiy faoliyati, ijodiy portret janridagi roli, shaxsiy fazilatlar va jamiyatdagi o'rni haqidagi ilmiy tahlillarni jamlaydi. Maqolada Sharafiddinovning tanqidchilik metodologiyasi, asarlaridagi xulosalar, shogirdlar tarbiyasidagi hissasi va adabiyotshunoslikdagi o'rni keng yoritilgan. Shu bilan birga, uning maqolalari va tahliliy izohlaridan olingan faktlar asosida uning shaxsiyati va ijodiy qarashlari batafsil ochib berilgan.

Kalit soʻzlar: Ozod Sharafiddinov, adabiy tanqid, ijodiy portret, oʻzbek adabiyoti, shogird tarbiyasi, shaxsiyat, tarixiy xotira

ОЗОД ШАРАФИДИНОВ: ЯРКАЯ ФИГУРА УЗБЕКСКОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ КРИТИКИ И ЕГО ЛИЧНЫЙ ПОРТРЕТ

Мавланова Дилрабо Фархотжон кизи

студентка 2 курса направления «Политология»

Университета журналистики и массовых коммуникаций Узбекистана,

Тел.: (93) 962-83-06

Электронная почта: mavlonovadilrabo2705@gmail.com

***Аннотация.** В данной статье представлен научный анализ жизни, деятельности, роли Озода Шарафидинова в жанре творческого портрета, его личных качеств и места в обществе как узбекского литературного критика и ученого. Статья подробно освещает методологию его литературной критики, выводы в его работах, влияние на воспитание учеников и вклад в литературоведение. Кроме того, на основе фактов, полученных из его статей и аналитических комментариев, подробно раскрываются его личность и творческие взгляды.*

***Ключевые слова:** Озод Шарафидинов, литературная критика, творческий портрет, узбекская литература, наставничество, личность, историческая память*

Kirish

Oʻzbek adabiy tafakkuri tarixida shunday siymolar borki, ularning hayoti, ijodi va shaxsiy pozitsiyasi bir butun maʼnaviy maktab sifatida namoyon boʻladi. Ana shunday betakror shaxsiyatlardan biri — taniqli adabiyotshunos, munaqqid, publitsist va jamoat arbobi Ozod Sharafiddinovdir. Ozod Sharafiddinov (1929–2005) oʻzbek adabiy tanqidining yorqin namoyandasi sifatida tanilgan. U nafaqat adabiyotshunos, balki jamiyat oldidagi masʼuliyatni chuqur his qilgan shaxs sifatida ham oʻzbek ziyoliligi tarixida alohida oʻrin tutadi. Sharafiddinov ijodida ilmiy, estetik va ijtimoiy yondashuv birlashib, adib va asarlarni kontekstual, tarixiy, va maʼnaviy jihatlar bilan tahlil qilishga xizmat qilgan. Uning ijodiy portret janridagi ishlari oʻzbek

adabiyotshunosligida yangilik sifatida qabul qilinib, har bir adibning shaxsiyati va ijodiy faoliyatini chuqur o'rganishga imkon yaratgan. Shu tariqa u nafaqat ilmiy, balki tarbiyaviy va ma'naviy meros egasi sifatida ham ajralib turadi.

Sharafiddinovning ilmiy va ijodiy faoliyati keng ko'lamli va sermahsul bo'lgan. U 28 kitob, 385 maqola va suhbat, 50 dan ortiq kirish va so'zboshi, shuningdek, 150 ga yaqin tarjima asarlarini nashr qilgan. Bu ko'rsatkich uning ilmiy salohiyati va adabiy jarayonlarni chuqur anglashini isbotlaydi. Sharafiddinov 29 nomzodlik dissertatsiyasiga rahbarlik qilgan, bu esa uning shogird tarbiyasidagi hissasini ko'rsatadi. Shogirdlarining so'zlariga ko'ra, u ilmiy rahbar sifatida ularga mustaqil fikrlashni, adabiy asarlarni tahlil qilishda asosli dalillarni izlashni o'rgatgan.

Biografik ma'lumotlarga ko'ra, Sharafiddinov o'zining ilmiy faoliyatini O'zbekistonning madaniy va adabiy muhitida shakllantirgan, bu esa uning shaxsiyati va ilmiy qarashlariga mustahkam asos yaratgan U har doim yosh olim va tanqidchilarni qo'llab-quvvatlagan, ularning ilmiy izlanishlariga rahbarlik qilgan va tahliliy yondashuvni shakllantirishda muhim rol o'ynagan. Shuningdek, u jamiyat oldidagi mas'uliyatni ham doimo his qilgan: milliy xotirani tiklash, Cho'lpon, Abdulla Qahhor va boshqa buyuk adiblarning merosini qayta o'rganish va himoya qilishda faol bo'lgan. Bu uning nafaqat adabiy, balki tarixiy va ijtimoiy qarashlarini ham aks ettiradi.

Tanqidchilik metodologiyasi

Ozod Sharafiddinov adabiyotga muhabbatni nazariy bayonlar bilan emas, balki umrini bag'ishlash orqali isbotladi. U adabiy tanqidni faqat kamchilik izlash vositasi emas, balki go'zallikni kashf etish, iste'dodni qo'llab-quvvatlash, adabiy jarayonni rivojlantirish san'ati deb bildi. "Iste'dod — xalq mulki" degan mashhur iborasi uning butun estetik qarashlarini mujassam etadi. U har bir iste'dod egasini millat boyligi sifatida ko'rdi, yosh ijodkorlarni qo'llab-quvvatladi, ularning shakllanishida bevosita ustozlik qildi. Abdulla Oripov, Erkin Vohidov, O'tkir Hoshimov singari adiblarning ijodiy kamolotida Sharafiddinovning rag'batlantiruvchi baholari alohida o'rin tutadi.

Uning tanqidchilik faoliyatida haqiqatparastlik, professional bilim, talabchanlik va jasorat ustuvor tamoyillar bo'ldi. U adabiyotdagi o'rtamiyonalikni, soxtalikni, yuzaki yondashuvni ayovsiz fosh etdi. Shu bois uning maqolalari adabiy jarayonga

real ta'sir ko'rsatgan, muhitni sog'lomlashtirgan. Sharafiddinov adabiy tanqidni yuzaki baholash va sxematizmdan uzoq turadigan ilmiy faoliyat sifatida ko'rsatgan. Uning asosiy tamoyillari o'laroq quyidagilar belgilagan:

1. Inson ruhiyatini aks ettirish: Har bir asarda inson qalbi, shaxsiy kechinmalar va ichki olamni aniqlash.
2. Tarixiy va ijtimoiy kontekstni yoritish: Asar va jamiyat hayoti o'rtasidagi bog'liqlikni chuqur tahlil qilish.
3. Adibning shaxsiyati va ijodiy qarashlarini ochish: Ijodiy portret orqali adibning shaxsiy fazilatlari va estetik qarashlarini yoritish.

Uning maqolalarida har bir asar mustaqil tarzda tahlil qilinadi, munaqqid tanqidchi uchun eng muhim vosita — analitik tafakkur, degan xulosaga kelgan. Shu yondashuv Sharafiddinovning ilmiy merosida doimiy ravishda kuzatiladi.

Ijodiy portret janridagi roli

Sharafiddinov ijodiy portret janrida o'zbek adabiyotshunosligiga yangi qirralarni olib kirdi. U adiblarning shaxsiyati, ijodiy faoliyati va jamiyatdagi o'rnini birlashtirgan mukammal tahlilni taqdim etdi. Uning mazkur janrdagi mashhur asarlari "Yalovbardorlar"– 15 yozuvchining ijodiy portreti, "Iste'dod jilolari"– XX asr o'zbek adabiyotining mashhur vakillari haqidagi tahliliy maqolalardan iborat bo'lib, , qolaversa, Cho'lpon va Abdulla Qahhor singari adiblarning hayot va ijod yo'lini portret shaklida tasvirlaydi.

Maqolalardan kelib chiqadigan xulosalarga ko'ra, ijodiy portret orqali adibning ichki dunyosi va jamiyat bilan bog'liqligi yoritilishi, adabiy jarayonning kontekstual tahlil qilinishi hamda shaxsiyat va ijodiy faoliyat o'rtasidagi uyg'unlikni namoyon etilishi ko'rsatiladi. Bu yondashuv o'zbek adabiyotshunosligida ijodiy portret janrining rivojlanishiga katta hissa qo'shgan.

Shaxsiy fazilatlari va fuqarolik mas'uliyati

Sharafiddinovning shaxsiy fazilatlari uning ilmiy merosida ham aks etadi: yuqori intellektual salohiyat sohibi, izchil, metodologik va adolatli fikrlashga moyil ijodkor; yosh avlodga sabrli va mehribon ustoz. U adabiyot va hayotiy haqiqatni

chuqur his qila olgan, tanqidiy tafakkur va mustaqil qarashlarni qadrlagan. Shuningdek, u jamiyatdagi ijtimoiy mas'uliyatni ham doimo his qilgan. Uning publitsistik chiqishlari, ijtimoiy-tanqidiy maqolalari mustaqil fikr, erkin tafakkur va fuqarolik jasoratining yorqin namunasi bo'lib xizmat qiladi. Ayniqsa, mustaqillik yillarida uning milliy tafakkur, adabiy meros, madaniy tiklanish borasidagi qarashlari davlat va jamiyat rivojiga muhim hissa qo'shdi. "Jahon adabiyoti" jurnalini tashkil etishi va unga bosh muharrirlik qilishi ham uning keng dunyoqarashi va ma'rifiy missiyasini ko'rsatadi. Bu jurnal orqali Sharafiddinov o'zbek kitobxonini jahon adabiyoti durdonalari bilan tanishtirib, milliy madaniyatni global miqyosga olib chiqishga xizmat qildi.

Mustaqillik yillarida milliy tafakkur, adabiy meros, madaniy tiklanish borasidagi faoliyati nafaqat ilmiy, balki ijtimoiy jihatdan ham ahamiyatli bo'lgan. Sharafiddinov Cho'lponning millatchilikda ayblanishi asossiz ekanini ilmiy dalillar bilan isbotlab, uning aslida millatparvar, xalqparvar shoir ekanini ko'rsatgan. Bu esa uning Vatan oldidagi xizmatlaridan biri sifatida baholanadi.

Shogirdlar tarbiyasi va merosi

Sharafiddinov ko'plab shogirdlarning ilmiy rahbari bo'lgan. U shogirdlarini faqat nazariy jihatdan emas, insoniy qadriyatlar nuqtai nazaridan ham tarbiyalagan. Shogirdlarining so'zlariga ko'ra, u ularga mustaqil fikrlashni, adabiy asarlarni tahlil qilishda asosli dalillarni izlashni o'rgatgan. Shogirdlar tarbiyasidagi ushbu yondashuv uning ilmiy va adabiy merosini bugungi kunda ham O'zbekiston adabiyotshunosligi va tanqidiy tafakkur uchun bebaho manba sifatida saqlab turadi.

Xulosa

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki, Ozod Sharafiddinov shaxsiyati — bu ilm, jasorat, e'tiqod va vatanparvarlikning yuksak uyg'unligidir. Uning hayoti va ijodi o'zbek ziyoliligi uchun ma'naviy mezon, ibrat maktabi bo'lib qoladi. Sharafiddinov nafaqat adabiyotshunos, balki millat vijdoni, jamiyat ongining uyg'otuvchisi, haqiqat himoyachisi sifatida tarixga kirdi. U o'zbek adabiy tanqidining yorqin namoyandasi sifatida ijodiy portret janrini rivojlantirdi, adabiy jarayonni chuqur tahlil qildi, shogirdlarni ilmiy va insoniy jihatdan tarbiyaladi, tarixiy xotira va milliy merosni himoya qildi, jamiyat oldidagi mas'uliyatni doimo his qildi. Sharafiddinovning hayoti

va ijodi yosh avlodni mustaqil fikrlash, adabiyotga mehr uygʻotish va jamiyat oldidagi burchni anglashga chorlovchi kuchli ruhiy manbadir. Uning asarlari va hayot yoʻli bugungi globallashuv davrida milliy oʻzlikni anglash, adabiyotga mehr uygʻotish va jamiyat oldidagi burchni teran his etish yoʻlida bebaho qoʻllanma boʻlib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Sharafiddinov, O. (1993). Eʼtiqodimni nega oʻzgartirdim? Toshkent: Maʼnaviyat. – Biografik maʼlumot, ilmiy faoliyat va shogird tarbiyasi boʻyicha asosiy manba.
2. Sharafiddinov, O. (1995–2005). Turli maqolalar va tahliliy izohlar. – Ijodiy portret janri va tanqidchilik metodologiyasini yoritadi.
3. Shogirdlar va hamkasblar intervyulari. – Shaxsiy fazilatlar va shogird tarbiyasidagi hissani tahlil qilish uchun manba.